

Список використаних джерел:

1. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги: У 2 Т. – К.: Основи, 1994. – Т. 2.
2. Богатыренко В.В., Завязкина Т.И. и др. Большой иллюстрированный словарь. – Донецк: ООО ПКФ "БАО", 2008.
3. Хайдеггер М. Письмо о гуманизме. /М. Хайдеггер // Время и бытие. Статьи и выступления; перевод с немец. – М.: Гносис, 1993 – С. 157-198
4. Енгельс Ф. Диалектика природы. – М., 1995.
5. Звернення Святішого Отця Іона Павла II до університетських професорів усіх націй, вересень 2000р. Рим.
6. Мельничук Т. Громадська жіноча організація Національний університет біоресурсів і природокористування України як форма впливу на навчально-виховний процес / Т. Мельничук // Жінка в науці та освіті: минуле, сучасність, майбутнє: матеріали П'ятої Міжнар. наук.-практ. конфер. – К.. 2011.

Осуществлен анализ гуманизма как человеческой ценности человечества, показана деятельность женского клуба «Гармония» на гуманистических принципах, выявлены основные ценности женщины педагог.

Гуманизм, общественные организации, гуманистическая направленность, оптимистичный и скептический гуманизм

The analysis of humanism as the human values of humanity, shows work of the women of the club "Harmony" on humanistic principles, identified the main values female teacher.

Humanism, civic organizations, humanistic, optimistic and skeptical humanism

УДК.378.147

УЗАГАЛЬНЕНЕ ВИЗНАЧЕННЯ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ОСНОВИ ІНТЕГРАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ І САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

В.А. Карпюк

Визначено та здійснено опис методологічної основи розробки проблеми інтеграції навчально-пізнавальної та самоосвітньої діяльності студентів. Компетентнісний підхід розглядається в якості перспективного й пріоритетного напрямку оновлення освіти, що відповідає сучасним вимогам педагогічної науки

Системний підхід, цілісний підхід, комплексний підхід, інтегративний підхід, синергетичний підхід, діяльнісний підхід, особистісний підхід, аксіологічний підхід, ресурсний підхід, компетентнісний підхід.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Теоретичні основи інтеграції навчально-пізнавальної й самоосвітньої діяльності студентів спираються на певні усталені положення загальнонаукових методологічних підходів до обґрунтування її сутності та провідних технологічних механізмів. У сучасній педагогіці сформувалися різні наукові підходи до розуміння організації процесу навчання у вищій школі. Ми розглянемо лише окремі, а саме: системний, цілісний, комплексний, інтегративний, синергетичний, діяльнісний, особистісний, аксіологічний, ресурсний, компетентнісний.

Мета: визначити методологічну основу розробки проблеми інтеграції навчально-пізнавальної та самоосвітньої діяльності студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз поглядів українських та зарубіжних учених щодо визначення поняття «компетентнісний підхід» знаходимо у працях Н. Бібік, О. Пометуна, О. Овчарука, О. Локшиної, О. Онопрієнка, В. Аніщенко, В.Байденка, В. Болотова, В. Бондаря, Є. Бондаревської, М. Волошиної, Т.Добутька, Б. Ельконіна, О. Жука, І. Зимньої, Н. Обозова, В. Краєвського, М.Попової, В. Серікова, І. Фрумїна, А. Хуторського.

Виклад основного матеріалу. Наука може розвиватися лише в тому випадку, якщо буде поповнюватися все новими й новими фактами. Для їх накопичення й інтерпретації потрібні науково обґрунтовані методи дослідження, які залежать від сукупності теоретичних принципів, які отримали в науці назву «методологія». Методологія – це система принципів і засобів організації побудови теоретичної і практичної діяльності, що базується на наукових ідеях, які визначають зміст діяльності в цілому, шляхи й засоби особистісного самовизначення. Методологія будь-якої науки й практики, яку вона обслуговує, розкривається через специфічні, відносно самостійні підходи.

З позицій системного підходу навчальний процес розглядається як єдина цілісна функціональна система, що обумовлюється плануванням і побудовою чіткої ієрархії цілей, знань і вмінь, які підпорядковуються загальній кінцевій меті всіх складових системи, що перебуває у постійному розвитку. Зміна або заміна одного параметра чи компонента суттєво впливає на всі інші.

Система інтеграції НП і СОД студентів є підсистемою більш високого ієрархічного порядку – яким виступає навчальний процес у вищій школі в цілому. Функціонування такої системи забезпечується за умови взаємодії й взаємозв'язків її структурних компонентів: мотиваційно-комплікативного, когнітивно-інтеграційного, інтеграційно-діяльнісного, діагностико-рефлексивного, циклічного.

Складність організації та здійснення педагогічного процесу на всіх його етапах зумовлює доцільність використання комплексного

підходу у вирішенні й дослідженні наукових проблем. Беручи до уваги той факт, що інтеграція НП і СОД студентів – це досить складне явище з певними структурними особливостями, у якому переплітаються типове й своєрідне, загальне й індивідуальне, складні й прості залежності, приходимо до висновку, що саме реалізація певних положень комплексного підходу може дати об'єктивне уявлення про досліджуване явище. Використання комплексного підходу в дослідженні інтеграції НП і СОД студентів передбачає дотримання основних його принципів, а саме:

- наявність багатоцільової установки (вивчення сутності та структури інтеграції НП і СОД студентів, внутрішніх факторів, зовнішніх умов, шляхи й засоби процесу організації та формування, з урахуванням усіх відомих теоретичних положень);

- охоплення якомога більшої кількості зв'язків у межах інтеграції НП і СОД студентів та виокремлення з них найсуттєвіших;

- урахування всіх зовнішніх впливів під час проведення дослідної роботи, що здійснюється на етапах її підготовки, під час організації безпосереднього здійснення НП і СОД студентів;

- багаторазова перевірка одного й того ж факту за допомогою різних методів дослідження, постійної перевірки й уточнення одержаних даних (якісний аналіз динаміки результатів інтеграції НП й СОД студентів, самодіагностика, самоконтроль);

- проведення філософського, логічного та психологічного аналізу одержаних у процесі дослідження результатів (рефлексія, самореалізація й самовдосконалення студентів на циклічному рівні).

Одна із можливостей інтеграції знань на методологічному й методичному рівнях полягає у виявленні спільності у підходах і методах, які використовуються різними науками. Інтеграційний підхід – це не стільки формальне об'єднання різного знання в новий навчальний текст, скільки об'єднання різних текстів у свідомості студента, яке приводить до формування ментальних понятійних і смислоутворювальних структур.

У працях сучасних філософів показано, що для інтеграції як процесу є характерним визначення єдиних засад, спрямованих на об'єднання різнорідних елементів знання. Основа інтеграції може бути визначена загальними ідеями, засобами, способами дослідження, спільністю структур різних видів діяльності, спільністю ознак і властивостей різних об'єктів.

Таким чином, результат інтеграції – цілісність, тобто нова реальність, де кожен компонент зберігає свою суверенність, свої суттєві якості. Інтеграція виключає знищення, підрядність, розчинення одного в іншому; вона не можлива й для принципово різних суттєвостей [6].

Розмежуємо поняття цілісності й інтеграції. Перша відображає статичку системи, тобто рівень розвитку елементів і зв'язків на даний момент часу, інтеграція ж – це процес розвитку цілісності на основі взаємодії з диференціацією, але за провідної ролі гармонізації зв'язків. Основний зміст інтеграції як засобу теоретичного синтезу полягає в отриманні нового пізнавального результату, який перевищує за своєю евристичною значимістю пізнавальну цінність усіх компонентів, які інтегруються. У процесі інтеграції здійснюється взаємопроникнення систем, що вносить нові змісти й організаційні елементи та сприяє тим самим їх переходу нової системної якості.

Теоретико-педагогічне мислення не повинно дублювати, а навпаки доповнювати й розширювати знання, які отримуються безпосередньо з досвіду. Недостатньо сказати, що інтеграція – це з'єднання. Важливо зрозуміти, яким саме чином це з'єднання відбувається. Поняття інтеграції повинно надати знання методу організації дидактичного процесу в інтегрованій системі.

Відомо, що синергетика описує особливості еволюції складних відкритих систем, провідним принципом існування яких є самоорганізація, здійснювана на основі постійної й активної взаємодії цих систем із зовнішнім середовищем. Синергетичний підхід – це методологічна орієнтація у пізнавальній і практичній діяльності, яка передбачає застосування сукупності ідей, понять і методів у дослідженні й управлінні відкритими нелінійними системами, яким властива самоорганізація. З позицій синергетичного підходу, інтеграція НП і СОД студентів характеризується такими особливостями:

- відкритістю – між навчально-пізнавальною й самоосвітньою діяльністю студентів існують певні взаємозв'язки, які повинні бути організовані на засадах компетентнісного підходу ;
- динамічністю (конкретна модель безперервно адаптується до умов, що змінюються) і складністю;
- невизначеністю – взаємодія створюваної моделі з іншими системами детермінована лише частково;
- автономністю – здатність моделі визначати для себе межі, які дозволяють їй створити свій образ за внутрішніми правилами і протистояти зовнішньому дестабілізуючому тиску.

Таким чином, з позиції синергетичного підходу, інтеграція НП і СОД студентів є самокерованою цілісною системою, що забезпечує свій розвиток за рахунок активного використання як внутрішніх ресурсів, так і можливостей, які визначаються умовами зовнішнього середовища. Відповідно урахування основних положень синергетичного підходу щодо процесу інтеграції надає нам певні можливості обґрунтовано визначити процес інтеграції як систему, структурними компонентами якої визначаємо наступні конструкти:

мотиваційно-комплікативний, когнітивно-інтеграційний, інтеграційно-діяльнісний, діагностико-рефлексивний, циклічний.

Процес інтеграції розуміємо як певну педагогічну систему, яка є комплексною. У межах цієї системи ми можемо говорити про те, що власне відбувається інтеграція двох окремих систем, тобто навчально-пізнавальної діяльності та самоосвітньої діяльності, які у свою чергу, можна також розглядатися як сукупність окремих педагогічних систем іншого (у цьому випадку нищого) ієрархічного порядку.

Під час аналізу теоретичних джерел у процесі дослідження нами виявлено, що особистісний і діяльнісний підходи (Г. Балл, С. Максименко, В. Рибалко, С. Сисоєва та ін.) знаходяться в діалектичній єдності внаслідок того, що особистість є суб'єктом діяльності, яка, поряд з іншими чинниками, визначає особистісний розвиток людини та створює умови для саморозвитку здібностей, самовизначення, самореалізації, самоствердження у процесі навчання, формування особистісних рис студента, розвитку мислення.

Саме тому у педагогічній науці часто вживається поняття «особистісно-діяльнісний підхід», який характеризується: а) ціннісним ставленням, позитивними мотивами суб'єкта діяльності; б) включенням особистого досвіду в навчально-виховний процес, який інтегрує такі елементи: когнітивний (знання), операційний (уміння), аксіологічний (особистісні цінності, настанови). Саме з позицій суб'єктного досвіду здійснюється у пізнанні сприйняття інформації, що сприяє індивідуальному баченню людиною світу. Актуалізація суб'єктного досвіду студентів забезпечується змістом занять, спільним визначенням мети діяльності, її плануванням, створенням емоційного фону, постійною рефлексією. Як бачимо, реалізація особистісно-діяльнісного підходу в навчанні вимагає особистісно орієнтованої організації навчально-виховного процесу, що забезпечується педагогічною підтримкою індивідуальності студента, стимулювальним характером взаємодії суб'єктів діяльності, коли викладач виступає координатором діяльності студента. Актуальним є питання особистісно-зорієнтованої організації навчального процесу, що є ключовим у концепції Болонського процесу та потребує розв'язання. Інтеграція НП і СОД студентів може стати одним із засобів, що дозволить розробляти індивідуальну стратегію навчання для кожного студента та сприяти розвитку особистості, мотивації до навчання, адекватній самооцінці студента, орієнтації на саморозвиток, урахуванню індивідуальних психофізіологічних особливостей (особливості мислення, сприйняття, пам'яті, уваги, мотивації) та досвіду, розвитку комунікативних властивостей і навичок спілкування в інформаційному просторі.

Цілком природним для нашого дослідження є застосування низки положень аксіологічного підходу. Теоретико-методологічні засади аксіологічної проблематики в освіті вивчаються багатьма дослідниками (І. Бех, Б. Гершунський, М. Євтух, І. Зязюн, В. Кремінь, А. Міщенко, В. Сластьонін, Н. Ткачова, Г. Чижакова, Г. Щедровицький, А. Ярошенко та ін.). Саме цінності та формування ціннісного ставлення до світу в широкому значенні являють собою змістовне ядро та стратегічну спрямованість навчання й виховання в найбільш яскравих моделях і концепціях, розроблених І. Бехом, І. Зязюном, І. Зимньою, Б. Лихачовим, В. Шадриковим та іншими. Значення аксіологічного підходу до підготовки спеціаліста полягає в орієнтації професійної освіти на формування в студентів системи загальнолюдських і професійних цінностей, що визначають їхнє ставлення до світу, до своєї діяльності, до самого себе як людини і професіонала. Положення аксіологічного підходу можуть бути реалізовані щодо мотиваційно-комплікативного конструкту як складової структури інтеграції НП і СОД студентів.

Значущість і необхідність використання наявних ресурсів студентів у процесі навчання обґрунтували у своїх дослідженнях багато науковців Т. Давиденко, Л. Ілларіонова, М. Холодна, Т. Шамова, І. Якіманська та інші. Однак, не зважаючи на недостатність розробленості ресурсного підходу у педагогічній літературі, його сутність і основні положення є досить цінними для нашого дослідження. Визначення ресурсного підходу зводиться, зазвичай, до пояснення, що це такий підхід, згідно якого враховуються індивідуальні ресурси студентів в освітньому процесі. Найбільш повне узагальнене тлумачення щодо поняття «ресурс» пропонує В. Воронін: ресурси – це умови, необхідні для реалізації будь-яких процесів. Тут під процесами розуміються будь-які зміни, рух або розвиток [3].

За твердженням В. Лозової, ресурсний підхід зосереджений на питаннях організації навчання, орієнтованого на виявлення і розвиток потенційних можливостей кожного суб'єкта навчального процесу. У розумінні його прихильників ресурс є сукупністю об'єктивних умов і засобів реалізації потенційних можливостей суб'єкта. Ними є зовнішні та внутрішні ресурси особистості. Навчання повинно бути комфортним, не шкодити здоров'ю, забезпечувати оптимальну динаміку працездатності, добре самопочуття. Виявлення індивідуальних ресурсів кожного суб'єкта навчання, прогнозування їх змін є передумовою реалізації його можливостей [4].

Згідно дослідження С. Микитюк, поняття ресурсного підходу не зводиться до сукупності наявних ресурсів, це передусім перетворення ресурсів для досягнення нових цілей. В основу ресурсного підходу покладено принцип відповідності елементів

інноваційного змісту інтеграції існуючих і необхідних ресурсів процесу навчання. З'ясовано, що механізмом, який забезпечує ефективність ресурсного підходу, є перерозподіл самих ресурсів.

Умови, які слід враховувати під час розвитку ресурсу інтеграції НП і СОД студентів, полягають у наступному: дотримання принципу супідрядності під час визначення цілей; врахування системи стимулів щодо здійснення СОД студентів; усвідомлення й прогнозування системних і структурних інноваційних змін інтеграції НП і СОД; формування технологічної готовності студентів навчатися за різними освітніми програмами в умовах інтеграції НП і СОД. Ключові компетенції, як ресурси над предметні й міждисциплінарні, а також дидактичні умови, які передбачають:

- самоактуалізацію мотивації на здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів на основі формування вміння вчитися;

- організацію навчально-пізнавальної діяльності студентів на засадах цілеспрямованого формування потреби в самоосвіті та готовності до її здійснення;

- дидактичну адаптацію студентів до форм, методів, прийомів і засобів навчально-пізнавальної діяльності в контексті реалізації положень компетентнісного підходу;

- комплікативність застосування форм, методів, прийомів навчання через використання засобів інформативних й комунікаційних технологій;

- систематичне і системне здійснення аналітико-коригувальної та рефлексивної оцінки динаміки результативності навчально-пізнавальної й самоосвітньої діяльності студентів.

Так, згідно ресурсного підходу вибір ресурсів, до складу яких належать цілі, завдання, навчально-пізнавальна і самоосвітня діяльність, методологічні підходи, дидактичні умови, компетенції, спрямований на успішне й результативне здійснення інтеграції НП і СОД студентів.

У наукових дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених, у якості перспективного й пріоритетного напрямку оновлення освіти, що відповідає сучасним вимогам, розглядається компетентнісний підхід. Упровадження компетентнісного підходу щодо організації навчання студентів у виші повинно сприяти модернізації традиційного підходу, пріоритетом якого є формування знань, умінь і навичок. Модернізація освіти на засадах реалізації компетентнісного підходу передбачає досягнення нею відповідних стандартів щодо сучасних загальноєвропейських вимог. Використання нової парадигми обумовлює подолання традиційних орієнтацій освіти, актуалізацію її діяльнісної складової та нове бачення змісту, методів і технологій. Важливими також є ідеї та наукові позиції компетентнісного підходу,

який передбачає інтеграцію аксіологічної, мотиваційної, рефлексивної, когнітивної, операційно-технологічної та інших складників процесу навчання, що відображають зростання не лише знань, умінь, навичок, а й досвіду творчої діяльності й пізнання, емоційно-ціннісного ставлення до практичної діяльності. Професійна компетентність фахівця є складним інтегративним інтелектуальним, професійним й особистісним утворенням, що формується у процесі його підготовки у ВНЗ, виявляється, розвивається й вдосконалюється у професійній діяльності. Ефективність її формування суттєво залежить від видів теоретичної, практичної та психологічної підготовленості вчителя, його особистісних, професійних та індивідуальних психічних якостей, сприйняття цілей, цінностей, змісту й особливостей педагогічної діяльності. Отже, можна зазначити, що професійна компетентність виявляється в діяльності й не може обмежуватися тільки певними знаннями, вміннями й навичками.

Згідно думки А. Хуторського про те, що суб'єкт навчання засвоює не окремі один від одного знання й уміння, а оволодіває комплексною процедурою, у якій для кожного виокремленого напрямку є присутньою відповідна сукупність освітніх компонентів, які мають особистісно-діяльнісний характер, потреба інтеграції НП і СОД стає для студентів особистісно значущою й формується в процесі їх активної пізнавальної самостійної діяльності, протягом якої зростає відповідальність студентів за результати особистої пізнавальної діяльності [8]. Реалізація інтеграційних процесів на засадах компетентнісного підходу обумовлює: інтеграцію індивідуальних, предметних, спеціально-предметних знань в умовах НП і СОД студентів; інтеграцію мотивів, цілей і завдань планування НП і СОД; інтеграцію професійної, самоосвітньої компетентностей, а також компетентності інформативних і комунікативних технологій; і як найвищу категорію реалізації навчання – інтеграцію процесів само: самодіагностика, самоконтроль, самокерування.

На особливу увагу заслуговує одна з провідних компетентностей, що забезпечує спеціаліста певним набором специфічних компетенцій різного рівня, інформаційно-технологічна компетентність, яку розуміють як здатність людини до вирішення певного класу завдань та наявність у неї низки особистісних якостей у сполученні з необхідним запасом знань і умінь [2].

Використання засобів інформаційних технологій є вимогою сучасності, яка стосується всіх сфер життєдіяльності. Однією з ключових вимог є володіння як технікою загальноофісного призначення, різними інформаційними технологіями, так і програмними засобами спеціалізованого призначення. Тільки в такому випадку людина зможе раціонально використовувати

інформаційні процеси, а також суттєво полегшити вирішення задач, які виникають у роботі й життєдіяльності [7].

Майбутньому фахівцю, якому доведеться жити в інформаційному суспільстві, слід не тільки оволодіти необхідною інформацією й прийомами програмування, але й навчитися раціонально використовувати інформацію й інформаційні технології задля підтримки й розвитку свого інтелектуального та творчого потенціалу, ефективно застосовувати отримані знання задля прийняття рішень. На думку А. Андрєєва досягнення поставлених цілей є можливим за умови зміщення кінцевої цілі освіти зі знань на компетентності [1].

Висновки. Таким чином, сучасний рівень науково-педагогічних досліджень обумовлює рідкісність використання методу дослідження, який би застосовувався в «чистому вигляді», оскільки внаслідок застосування одного-двох методів дослідження надто вірогідною є дуже велика неточність. Вважаємо, що розглянуті основні положення названих вище наукових підходів (системний, цілісний, комплексний, інтегративний, синергетичний, діяльнісний, особистісний, аксіологічний, ресурсний, компетентнісний) є досить важливими й цінними для дослідження обраної проблеми й використання нами як методолого-теоретичної основи в обґрунтуванні розробки змісту й структури інтеграції навчально-пізнавальної та самоосвітньої діяльності, дидактичних умов, відповідної дидактичної моделі та технології її реалізації.

Список використаних джерел:

1. Андреев А. Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-методологического анализа /А.Л. Андреев // Педагогика. – 2005. – № 4. – С. 19—26.
2. Беспалов П. В. Компьютерная компетентность в контексте личностно-ориентированного обучения / П. В. Беспалов // Педагогика. – 2003. – С. 41-45.
3. Воронин В.Т. Ресурсы и время: социально-философский контекст /В.Т. Воронин. – Новосибирск: Изд-во Новосибирского университета, 2000. – 122 с.
4. Лозова В.І. Теоретико-методологічні підходи до дослідження проблем дидактики / Валентина Іванівна Лозова // Сучасні проблеми дидактики: [зб. наук. праць / ред. В.І.Лозової]. – Харків, 2003. – 256 с.
5. Микитюк С.О. Ресурсне забезпечення освітніх стандартів професійної педагогічної підготовки / С.О.Микитюк // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. - Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. - 2011, - №6-7 (16-17). - С. 234-244.
6. Никитенко Е. В. Понятие и принципы интеграции образования / Е.В.Никитенко / Наука образования: Сборник научных статей. Выпуск 22. - Омск: Изд-во ОмГПУ, 2004. - С. 345-350.
7. Павлова О.О. Преемственность в реализации компетентностного подхода в обучении учеников средней школы и студентов вуза [Електронний

- ресурс] / О.О. Павлова - Режим доступа: http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2010_24_2/Pavlova.pdf
8. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования /А.В. Хуторской // Народное образование. – № 2. – 2003. – С. 58–64.
  9. Чепшов М.Г. Интеграция науки / М.Г. Чепшов. - М.: Мысль, 1981.

В статье определяется и описывается методологическая основа разработки проблемы интеграции учебно-познавательной и самообразовательной деятельности студентов. Компетентностный подход рассматривается как перспективное и приоритетное направление обновления образования, которое соответствует современным требованиям педагогической науки.

Системный подход, целостный подход, комплексный подход, интегративный подход, синергетический подход, деятельностный подход, личностный подход, аксиологический подход, ресурсный подход, компетентностный поход.

The methodological base of the integration problem of the educational and cognitive self-study of students is defined and described in the article. The competence approach is considered as a perspective and first priority one of education updating which is in accordance with the modern standards.

Systems approach, holistic approach, integrated approach, synergy approach, activity approach, personality approach, axiology approach, resource approach, competence approach.

УДК 378.141

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ІГРОВИМИ МЕТОДАМИ ПРИ ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

***В.О.Меркулова, студентка педагогічного факультету,
А.А.Каленський, кандидат педагогічних наук***

Розглянуто причини застосування ігрових методів навчання під час вивчення економічних дисциплін.

Ключові слова: ігрові методи, дидактична гра, ділова гра, метод «круглого столу».

Постановка проблеми у загальному вигляді. Головна мета професійної освіти – підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня і профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, відповідального, що вільно володіє своєю професією.